

Відгук

офіційного опонента , кандидата філософських наук, старшого викладача

Центру гуманітарної освіти НАН України

Маслака Олександра Олександровича на дисертацію Сили Владислава

Григоровича «Соціальна роль громади в умовах трансформації українського суспільства», подану на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук із спеціальності 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

Глобалізація світового простору ставить перед Україною нагальну потребу якісно нового філософського бачення суспільних перетворень, тому актуальність порушених автором проблем не викликає заперечень, оскільки дає додаткові інструменти у процесі визначення перспектив суспільних змін в країні. Реформа системи місцевого самоврядування, децентралізація державної влади, передача владних повноважень із центру на місця нині стає одним із головних чинників формування нових стратегій загального реформування держави. Трансформація місцевих громад в цих процесах займає одне з визначальних місць. Таким чином, актуальність дисертації зумовлена суспільно-практичними та науково-теоретичними чинниками, зокрема потребою дослідити громаду як соціально-філософський феномен та з'ясувати її роль в трансформаціях українського суспільства.

Дисертаційне дослідження Владислава Григоровича Сили є самостійним і оригінальним дослідженням, де автор намагається знайти адекватні відповіді на важливі виклики, що стоять перед сучасною українською соціальною філософією. Зокрема, в роботі розкрито ряд політичних і соціальних проблем, аналіз яких є визначальним при формуванні уявлення про роль громади у

сучасній Україні та в українській історії.

Варто враховувати також і універсальну, глобальну тенденцію зниження ролі центральних органів державного управління у багатьох країнах світу, яка виявляється в тому, що модерна держава на сучасному етапі розвитку стає малоефективною у питаннях вирішення важливих проблем суспільної життєдіяльності. Наявність великої кількості соціальних проблем, зумовлює пошуки дієвих способів визначення локальних суспільних пріоритетів, узгодження їх з місцевою владою, планування та об'єднання зусиль для їх втілення. Як вірно зазначає автор: «в сучасному соціально-філософському дискурсі сама постановка питання про сутність громади зумовлена переглядом лінійного, механічного соціально-філософського підходу до тлумачення соціального» (с.40). Подібна трансформація усталеного в епоху Модерну розуміння соціального приводить дослідників до розуміння того, що саме в локальній громаді створюються можливості для повноцінної взаємодії громадян з органами влади, реалізуються проекти суспільної дії, спрямовані на вирішення невідкладних соціальних проблем. Отож, дослідження дисертанта є суголосним глобальним проблемам сьогодення.

Мета роботи полягає в тому, щоб провести системний соціально-філософський аналіз специфіки та соціальних функцій громади в умовах трансформації українського суспільства. Вирішення цього завдання – справа надзвичайно непростая й, на наше глибоке переконання, потребує скоріше дослідницької програми для цілого наукового колективу й на досить тривалий період часу. Але вже інвентаризація накопиченого дослідницького матеріалу в розглядуваній нами дисертації, його критичний аналіз і підсумкові узагальнення дають підставу для висновку, що дисертантом здійснено ґрунтовний аналіз осмислення соціальної ролі громади у зарубіжній та вітчизняній соціально-філософській думці.

Розгляд громади як предмету соціально-філософської рефлексії здійснюється в контексті основних теоретичних набутків сучасної філософії в

Україні і за кордоном. Методологічно, автор намагається орієнтуватися на принципи синергетики. В дисертації розкриваються витoki плюралістичного розуміння соціальної реальності, які були пов'язані з усвідомленням суспільної організації як нестабільної, відкритої системи.

Сила В.Г. з'ясовує своєрідність осмислення трансформації українського суспільства в постсучасну добу, доводить, що наявні соціально-філософські концепції намагаються відобразити складний процес організації й самоорганізації людських спільнот у соціальному часі і просторі та по-новому розглядають суспільну трансформацію України в філософсько-історичному контексті. Автором проаналізовано типологію моделей суспільної трансформації (прогресу, розвитку, еволюції, модернізації) й визначено, що досвід перенесення західних концепцій на вітчизняний ґрунт не завжди дає позитивні результати.

Підкреслено важливість культурних детермінант трансформації українського суспільства, формування єдиного світоглядного простору з високим рівнем національної самосвідомості та патріотизму, який сприяв бигуртуванню його громадян. В роботі наголошується на важливості творення нових ідеалів, які б слугували основою ідентичності українства, консолідації його як нації, а саме – громадянства і громадянськості, які передбачають піднесення соціальної свідомості та активності, свободу і соціальну відповідальність.

Поряд із значними позитивними сторонами роботи, про які досі йшлося, робота не позбавлена і деяких недоліків.

По-перше, на наш погляд, глибшим мав би бути соціально—філософський аналіз правових аспектів історії формування та актуального функціонування громадського самоврядування в Україні. Зокрема, варто було б приділити значну увагу аналізу функціонування таких інститутів громадського самоврядування, як копні, магістратські і ратушні суди. Варто було б спробувати зробити аналіз світоглядних підстав формування цих інституцій. Важливу роль у з'ясуванні витоків і можливих перспектив трансформації громадського самоврядування мав би відігравати соціально-філософський аналіз системи або ж елементів

звичаєвого права. Тим більше, що свого часу були написані доволі цікаві дослідження вітчизняних авторів на цю тему. До них варто віднести, насамперед, П.Чубинського, О.Єфименко, О.Кістяківського, О.Левицького.

По-друге, обмаль уваги в дисертаційному дослідженні приділено методам соціального конструювання реальності. Йдеться, зокрема, про невикористані праці таких відомих дослідників, як П. Бергера і Т. Лукмана. Застосування ідей конструювання соціальної реальності не через посередництво теоретичного знання, а на засадах повсякденного досвіду, дозволило б глибше розкрити соціальну роль громади в процесі і подолання: протиріч між глобальним і локальним, між колективним та індивідуальним, між принципами конкуренції та солідарності.

По-третє, неточним є опис джерельної бази роботи. Наприклад, у тексті роботи відсутній аналіз праць М. Павлика, С. Дністрянського, В. Липинського, які згадуються у вступі. В той же час у пункті 2.2. здійснено аналіз творів І. Аксакова, Н. Бердяєва, Н. Трубецького та ін., які автор не згадує, характеризуючи джерельну базу дослідження в п.1.2.

По-четверте, в тексті дисертації більше уваги варто було б приділити проблематиці соціально-філософського осмислення трансформації форм громадської самоорганізації та самоврядування в умовах постіндустріального, інформаційного суспільства.

Разом з тим, перелічені зауваження не знижують в цілому досить високий науковий рівень дослідження, яке, безумовно, в цілому має творчий, пошуковий характер. Усі висловлені дискусійні моменти, що викликали наші зауваження, суттєво не вплинули на результати дослідження. Зміст дисертації достатньою мірою відображений у публікаціях, авторська концепція та результати дослідження апробовані у виступах на низці наукових конференцій

В цілому, дисертація В.Г.Сили носить цілісний, завершений характер, вона позначена достатньою мірою обґрунтованості, достовірності, новизни, що й засвідчує про високу фахову підготовку автора. Її результати можуть

використовуватись як у подальших дослідженнях, так і в процесі викладання соціально-гуманітарних дисциплін.

Дисертація повністю відповідає вимогам ДАК України, а її автор – Сила Владислав Григорович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії.

Офіційний опонент,

кандидат філософських наук,

старший викладач

Центру гуманітарної освіти НАН України

О.О. Маслак